

CO PO TOBĚ ZŮSTANE?

Gn 19. kap.

kázání ze soboty 21. 6. 2014 – br. Jiří Tomášek

Název dnešního kázání má formu otázky: „Co po tobě zůstane?“ Není tím myšleno, co jednou zdědí naše děti, zda jim odkážeme třeba dům, nebo dluhy. Otázka spíše míří na to, co zůstane tehdy, až už tady nebudeme, co z našeho života přetrvá možná až do Božího království, nebo řešeno jinak – jakou vůní bude náš život pro naše okolí... Mám za to, že to rozhodně není otázka jen pro střední a starší generaci. Při hledání odpovědi nás dnes bude inspirovat příběh starozákonní postavy muže jménem Lot.

Lot

Lot nepatří k biblickým postavám první kategorie. Nejen proto, že se toho o něm tolik nepíše – možná ho nakonec více „proslavila“ jeho manželka (dodnes zmiňujeme úsloví „stojí jako solný sloup“). Lot je na okraji našeho zájmu především proto, že je postavou rozporuplnou. Ale právě proto nám může být i blízký. Možná vám už také přišlo na mysl, že postavy jako Abraham, Izák, Josef, Mojžíš, Daniel nebo také Sára, Ráchel, Marie jsou hodně daleko našemu životu. Jsou snad až příliš velcí a dokonalí. Troufnu si proto říct, že Lot je nám svojí obyčejností podobný.

Co o něm víme? Brzy mu zemřel otec, a tak se o něj staral jeho dědeček (Terach) a také (později?) strýc Abram, který sám děti neměl. Lot se spolu s Terachem a Abramem vystěhoval z města Ur, nejprve do Cháran, kde Terach zemřel, a poté se vydal i s Abramem na cestu z Cháran do Kenaánu, zaslíbené země. Později, když na zemi dolehl hlad, doprovází Lot s Abrama i do Egypta. Po celou dobu Lot pobývá s Abramem – učí se od něj, roste vedle něj a vedle něj se mu také daří. Dá se říct, že Lot se veze na vlně Abramově, na vlně Hospodinova požehnání, přesně jak Hospodin Abramovi slíbil: „*Požehnám těm, kdo žehnají tobě, prokleji ty, kdo ti zlořečí.*“ (Gn 12,3)

Lot je tedy bohatým mužem: má vlastní majetek, vlastní stáda. A pak přichází ta chvíle. Stáda jsou již tak velká, že se Abram a Lot musí rozejít. Abram je velkorysý: „*Dáš-li se nalevo, já se dám napravo. Dáš-li se napravo, já se dám nalevo.*“ (Gn 13,9) Vyber si. A Lot si vybral úrodnou krajinu kolem města Sodoma, zavlažovanou jako zahrada Hospodinova (Gn 13,10). Dneska je nám to jasné. Jméno Sodoma opravdu nemá dobrý zvuk. Lot to tehdy buď nevěděl, nebo tomu odmítl věnovat pozornost. Písmo to ale řekne naplno: „*Sodomští muži však byli před Hospodinem velice zlí a hříšní.*“ (Gn 13,13) A tak Lot dělá rozhodnutí, které zásadním způsobem poznamená jeho budoucnost. (Už v další kapitole se ukazuje, že to nebyla dobrá volba: Lot poznává, že se dostal na horkou půdu mocenských zájmů místních panovníků a Abram jej musí tahat z bryndy.)

Zkáza Sodomy a záchrana Lota

Vrchol přijde v 19. kapitole, a to je náš hlavní dnešní příběh. Je předznamenán Hospodinovým výrokem v Gn 18,20n: „*Křik ze Sodomy a Gomory je tak silný a jejich*

hřích je tak těžký, že už musím sestoupit a podívat se. Jestliže si počínají tak, jak je patrné z k říku, který ke mně přichází, je po nich veta; zjistím si, jak tomu je.“ Stejně jako u stavby babylonské věže, Bůh není netečný. Je ten, který sestupuje, navštívuje nás lidi, chce poznat, jak na tom jsme. Ne proto, aby nás trestal, ale proto, aby nás zachránil před námi samotnými, před vlastním sebezničením.

Lot tedy sídlí v Sodomě uprostřed blahobytu, ale zdá se, že není šťastný. Majetek a prosperita není vždycky ta nejdůležitější hodnota. NZ o Lotovi říká, že *„jeho spravedlivou duši trápilo, že musel den ze dne slyšet a vidět jejich nemravné skutky.“* (2Pt 2,8) Byl *„sužován nezřízeným chováním těch zvrhlíků.“* (2,7) Určitě napadne: Proč tedy neodešel? Možná nám to více objasní celý příběh.

Jednoho večera vidíme Lota sedět v bráně města, když město navštíví dva Hospodinovi poslové, jejichž úkolem je zjistit skutečný stav věcí. Brána byla tehdy místem veřejných záležitostí, obchodu i soudu. Lot tady sedí, podobně jako předtím Abraham u svého stanu, jakoby něco očekával. *„Když je spatřil, povstal jim vstříc, sklonil se tváří k zemi a řekl: „Snažně prosím, moji páni, uchylte se do domu svého služebníka. Přenocujte, umyjte si nohy a za časného jitra půjdete svou cestou.“ Odvětili: „Nikoli, přenocujeme na tomto prostranství.“* (1.2) Lot tuší, co všechno se může stát a tak nabízí hostům ochranu svého domova. Ti však nechťejí – přišli přece proto, aby o obyvatelích města zjistili co nejvíc. Zůstanou venku. Až když Lot velmi naléhá, nechají se přemluvit. Lot vítá své hosty stejně uctivě jako o den dříve Abraham (18,2). Připravuje jim hostinu a dává péct nekvašené chleby. Není jasné, zda v příběhu je to obraz vyznavačství (který souvisí s pozdějším hodem beránka) či obraz spěchu před očekávanými nepříjemnostmi (Ex 12).

Nepříjemnosti totiž skutečně přijdou: *„Dříve než ulehli, mužové toho města, muži sodomští, lid ze všech koutů, mladí i staří, obklíčili dům. Volali na Lota a řekli mu: „Kde máš ty muže, kteří k tobě této noci přišli? Vyveď nám je, abychom je poznali!“* (4.5) Ne, to opravdu není zdvořilá prosba o seznámení se vzácnými hosty. Termín „poznat“ tady označuje pohlavní styk, homosexuální aktivitu. Je paradoxem, že tím samým termínem „poznat“ Písmo vyjadřuje záměr Hospodinova sestupování a příchodu poslů: *„Křik ze Sodomy a Gomory je tak silný a jejich hřích je tak těžký, že už musím sestoupit a podívat se... Zjistím si (poznám), jak tomu je.“* (Gn 18,20n) Bůh přichází na naši zem, chce poznat stav člověka – a člověk mu odpovídá svým vlastním „poznáním“ – zneužitím a násilím. Tato scéna se tak stává předobrazem příchodu Božího syna Ježíše Krista na naši zem, který přišel, aby nás poznal a dal nám poznat svého Otce, a kterého jsme my lidé ukřižovali...

Lot v této chvíli jedná statečně a přesto podivně. Vychází násilníkům vstříc ven před dům a chce se domluvit po dobrém. Oslovuje je důvěrně „bratři“, chce dát najevo, že je jedním z nich. A dokonce nabízí šilný „obchod“ – nabídne jim k nevázaným hrám vlastní dcery výměnou za to, že muži nechají jeho hosty na pokoji. *„Dělejte si s nimi cokoliv, co je ve vašich očích dobré.“* Těžko říct, jestli je to výraz úcty k hostům a obětí toho nejdražšího, co Lot má. Spíše se tu naplno ukazuje, jak nesmyslná a zvrácená je tady jakákoli snaha o kompromis a pokojné nažívání se sodomskými. Lot jen přilil olej do ohně: *„Oni však vzkřikli: „Klid se!“ A hrozili: „Sám je tu jen jako host a bude*

dělat soudce! Že s tebou naložíme hůř než s nimi!“ Obořili se na toho muže, na Lota, a chystali se vyrazit dveře.“ (9) Z vyhrčené situace Lotovi nakonec pomohou jeho hosté, kteří jej vlastníma rukama vtáhnou dovnitř a muže u dveří ranní slepotou (10.11). Teď už není na nic čas, a tak hosté odhalují svoji totožnost: „Tu řekli ti muži Lotovi: „Máš-li zde ještě někoho, zetě, syny, dcery, všechny, kteří v tomto městě patří k tobě, vyveď je z tohoto místa. My přinášíme tomuto místu zkázu, protože křik z něho je před Hospodinem tak velký, že nás Hospodin poslal, abychom je zničili.“ (12.13) Zvědové už nepotřebují vědět víc. To, čeho byli svědky, jim bohatě stačilo.

Lot běží k budoucím manželům svých dcer s jasným poselstvím: *„Vyjděte hned z tohoto místa, poněvadž Hospodin chystá tomuto městu zkázu.“ Původní text je velmi úsečný a strohý: Vstaňte! Vyjděte! „Ale zetům to připadalo, jako by žertoval.“ (14) V jejich nevěřících očích vypadal směšně. Zdálo se jim, že si dělá srandu...*

Blíží se čas rozhodnutí: *„Když vzešla jitřenka, nutili poslové Lota: „Ihned vezmi svou ženu a obě dcery, které tu máš, abys pro nepravost města nezahynul.“ Ale on váhal. (15.16) Lot váhá, je nerozhodný, Lot se loudá! Situace je tak kritická a Lot natolik nerozhodný, že ti muži je všechny musí doslova popadnout za ruku a vytáhnout ven (16).*

„Když je Hospodin vyváděl ven, řekl: „Uteč, jde ti o život. Neohlížej se zpět a v celém tomto okrsku se nezastavuj. Uteč na horu, abys nezahynul.“ (17) Jenže Lot má podivné nadání – ve chvílích, kdy mu jde o život, si vždycky začíná něco vymýšlet. Všimněte si, kolik má času na květnaté řeči: „Ne tak prosím, Panovníku. Hle, tvůj služebník našel u tebe milost. Prokazuješ mi velké milosrdenství, že mě chceš zachovat při životě. Já však nemohu na tu horu utéci, aby mě nepostihlo něco zlého a abych nezemřel. Hle, tamto město je blízko, tam bych se mohl utéci, je jen maličké. Smím tam utéci? Což není opravdu maličké? Tak zůstanu naživu.“ (18 - 20) A Bůh ve svém slitování na to přistupuje. Drama vrcholí ve verších 23 - 26: „Slunce vycházelo nad zemí, když Lot vešel do Sóaru. Hospodin začal chrlit na Sodomu a Gomoru síru a oheň; od Hospodina z nebe to bylo. Tak podvrátil ta města i celý okrsek a zničil všechny obyvatele měst, i co rostlo na rolích. Lotova žena šla vzadu, ohlédla se a proměnila se v solný sloup.“

V závěrečné scéně příběhu vidíme Abrahama, jak se dívá směrem k Sodomě. Už nevidí zelené pastviny, žádnou zahradu Hospodinovu. Kam oko dohlédne, vidí obrovské spáleniště, ze kterého stoupá hustý dým. Je naprosté ticho a ve vzduchu je i na tu dálku cítit kouř a síra...

Boží milosrdenství nad nerozhodností spravedlivých

Příběh Lota v Sodomě je jedním z nejdramatičtějších příběhů v Bibli vůbec, podle kterého by asi nebylo těžké natočit katastrofický film. Je to jedna velká akční scéna, od nočního přepadení až po sodomské spáleniště. Je to příběh o lidské zvrácenosti, o porušenosti a křehkosti spravedlivých, ale zároveň také příběh o Boží věrnosti, slitování a milosrdenství.

O Lotovi je řečeno, že to byl muž spravedlivý. Možná nás to překvapí, ale je to tak. Pokud bychom si položili otázku, co Lot vlastně udělal správně, co udělal pro to, aby

byl zachráněn, našli bychom jen jedinou věc – Lot přivítal a pozval Hospodinovy posly. Bezpochyby uměl jednat šlechetně – a přivětlivost k hostům patřila ke znakům opravdové zbožnosti. Na jeho příběhu je zřejmé, že spravedlivý není ten, kdo je bez chyb, ale ten, kdo ve svém životě Boha vítá.

Přesto všechno je Lot plný kompromisů a nejistoty. Jistě není snadné zůstat na Boží straně, žijete-li uprostřed duchovní a mravní zkaženosti. Lot je ale mužem, který se neustále pohybuje na hraně. Trpí životem v Sodomě, ale nic s tím nedělá. Chce za každou cenu být s místními zadobře, i když ví, že ti ho nikdy nepřijmou, pokud nebude jako oni (viz přísloví: Kdo chce s vlky býti, musí s nimi výti.). Když je třeba jednat, Lot dobře ví, co je správné, ale váhá a je nerozhodný. Proto je svým nevěřícím zeťům k smíchu. A možná i proto je jeho žena (o které jinak nevíme vůbec nic) ještě nestálější a rozpolcenější (a nakonec na to doplatí). Lot smlouvá, kudy chodí – se sodomskými, aby se z toho nějak dostal, i s Bohem, protože se mu z jakéhosi podivného důvodu nechce přijmout jeho scénář záchrany. A kdybychom ten příběh četli dál, zjistili bychom, že dokonce ani v Soáru Lot nevydrží – usadí se v jeskyni, protože má znovu strach. Lot je zkrátka příkladem velmi nerozhodného následování. Je příznačné, že ani význam Lotova jména není zcela zřetelný. Někteří se jej pokouší vykládat jako „závoj“. To je přesně Lot – podivně zahalený, neprůhledný, nejasný, nejednoznačný...

A přece se nad ním Bůh slitovává. Dává si práci, aby i v takovém místě, jako je Sodoma, našel toho posledního, kdo v něho věří, chcete-li, kdo jej vítá. Pán Bůh zachraňuje i tohoto váhavého, nestálého, nerozhodného a loudavého spravedlivého! Pán Bůh zachraňuje i nás – a dělá to s tím vědomím, že ho to bude mnoho stát, nakonec (viděno očima NZ) i smrt jeho Syna na golgotském kříži...

Lotův příběh pokračuje dost podivně: Je zneužit svými dvěma dcerami, které už nemohou najít muže (nebo jsou spolu se svým otcem pohodlné na to, aby je hledali mezi Abrahamovými lidmi). Dvěma dcerám se narodí dva chlapci – praotci dvou neslavných národů, pozdějších nepřátel Božího lidu – Moábců a Amónovců. Ale i tady jsme ale znovu svědky Božího milosrdenství. Když později Izraelci přichází z Egypta do zaslíbené země, Bůh jim nedovolí s těmito dvěma národy bojovat. Výslovně říká, že Moábcům a Amónovcům dal prostor a místo k životu na zemi (Dt 2,9.19). A přestože později můžeme v Písmu číst celou řadu negativních výpovědí o těchto národech, najdeme tam i příběh jedné ženy, která se pro svoji věrnost Hospodinu a Božímu lidu dostává do rodokmenu Ježíše Krista (moábská Rút, prababička krále Davida).

Tento široký obraz je svědectvím o tom, že Bůh má s námi lidmi neskutečnou trpělivost. Dává nám všem každý den prostor a svobodu k tomu, abychom žili a tvořili něco dobrého, něco, co přetrvá. Bůh „dává svému slunci svítit na zlé i dobré a dešť posílá na spravedlivé i nespravedlivé.“ (Mt 5,45) A dokonce dokáže vytvořit něco vzácného i z velmi nekvalitního a pochybného lidského materiálu. Jak to loni krásně vyjádřil Daniel Duda na Biblickém týdnu: „Pán Bůh dokáže psát rovně i na křivé řádky.“ A to jsou bratři a sestry i naše příběhy...

Na konci celého příběhu si vypravěč dává záležet na tom, aby zdůraznil, že Bůh se nad Lotem slitovává pro Abrahamovu přímluvu: „*Ale Bůh, když vyhlazoval města toho okrsku, pamatoval na Abrahama: poslal Lota pryč ze středu zkázy, když vyvracel města, v nichž se Lot usadil.*“ (29) Ovšem i na nás Hospodin pamatuje – sám Ježíš Kristus sedí na pravici Otcově a přimlouvá se za nás (Ř 8,34)!

Závěr

A přesto se nemohu ubránit dojmu, že na konci celého příběhu zůstává jakási pachuť, hořkost a lítost. Copak to celé nemohlo dopadnout lépe? Lot je sice zachráněný a Pán Bůh dává nové šance. Ale kde je Lotova žena, jeho dcery, většina jeho potomků? Kde je všechno to, o co Lot až do této chvíle usiloval? V dnešním čtení jsme slyšeli: „*...dílo každého vyjde najevo. Ukáže je onen den, neboť se zjeví v ohni; a oheň vyzkouší, jaké je dílo každého člověka. Když jeho dílo vydrží, dostane odměnu. Když mu dílo shoří, utrpí škodu; sám bude sice zachráněn, ale projde ohněm.*“ (1K 3,13-15) To je přesně Lotův příběh – sám je sice zachráněn, ale všechno ostatní mu shoří. Někdy si říkám, že možná není až tak těžké se dostat do Božího království, stačí přece přivítat Boha do svého života. Ale co po tobě zůstane? Bude to i něco, co bude přesahovat třeba až do Božího království? Pán Bůh nás vyzývá, abychom v našich životech byli moudří a rozhodní, abychom na tom pevném základě (na Ježíši Kristu a Božím milosrdenství) stavěli z poctivých materiálů. Byla by totiž velká škoda, kdybychom jednou sice do Božího království přišli, ale přišli tam jen jako Lot – s promínutím jen s holým zadkem...